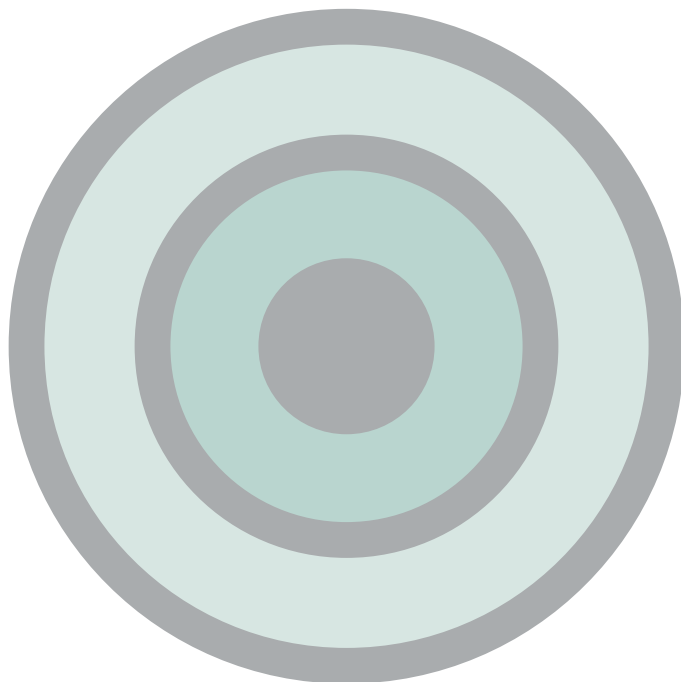

ANALYSERAR

2005:14

På egna ben

– betalning av barnets underhåll direkt mellan föräldrarna

Försäkringskassan

Utgivare Försäkringsdivisionen
Enheten för barn och familj

Upplysningar Petter Grönwall
08-786 93 66
petter.gronwall@forsakringskassan.se

Beställning E-post: forsakringskassan@ontime.se
Telefon: 08-556 799 29, On Time
Internet: www.forsakringskassan.se

Tryck AB Danagårds Grafiska, 2005

Förord

När föräldrar separerar är det vanligt att den förälder som bor med barnet vänder sig till Försäkringskassan för att barnet ska få underhållsstöd. Många gånger skulle föräldrarna kunna sköta underhållet direkt med varandra i stället. Därför har regeringen gett Försäkringskassan som mål att arbeta för att fler föräldrar ska sköta underhållet direkt mellan sig.

I denna rapport presenteras en intervjustudie med föräldrar i Kronobergs län. Alla reglerade tidigare underhållet via Försäkringskassan. I dag sköter hälften av föräldrarna betalningarna på egen hand och den andra hälften har fortsatt med underhållsstöd via Försäkringskassan.

Rapporten ger ny kunskap om hur föräldrarna ser på betalningen av underhållet och vilka problem det finns med att sköta underhållet utan Försäkringskassan som mellanhand. Rapporten är skriven av Petter Grönwall på enheten för barn och familj.

Susanne Fagerberg
Chef för enheten för barn och familj

Innehåll

Ordlista	6
Sammanfattning.....	7
Inledning	10
Disposition av rapporten	11
Bakgrund	12
Underhållsskyldighet.....	12
Underhållsbidrag	12
Underhållsstöd	13
Projektet <i>Ut ur US</i> i Kronobergs län.....	16
Vilka föräldrar valdes ut?	17
Liknande projekt i andra delar av landet.....	18
Intervjuundersökningen	19
Metod	19
Föräldrarna som fortsatte sköta underhållet via Försäkringskassan.....	25
Föräldrarna som började betala privat.....	29
Föräldrarnas syn på Försäkringskassans arbete.....	36
Diskussion och slutsatser	41
Varför några valde si och andra så.....	42
Privata betalningar fungerar bra	45
Går det att få fler föräldrar att betala privat genom lagstiftning? ..	46
Försäkringskassans metoder kan utvecklas.....	47
Litteraturförteckning.....	49

Ordlista

<i>Boförälder</i>	Den förälder som bor varaktigt med barnet. Gäller i den här rapporten både föräldrar som får underhållsstöd från Försäkringskassan och de som får underhållet privat.
<i>Bidragsskyldig förälder</i>	Den förälder som inte bor varaktigt med barnet och är skyldig att betala underhållsbidrag. Gäller i den här rapporten både föräldrar som betalar underhållet via Försäkringskassan och de som betalar underhållet privat.
<i>Underhållsstöd</i>	Samhällets stöd till barn till särlevande föräldrar. Underhållsstödet är avsett att täcka halva barnets normalbehov. Kan betalas ut om den bidragsskyldige föräldern inte betalar underhåll eller betalar lägre än 1 173 kronor. Underhållsstödet administreras av Försäkringskassan och uppgår i dagsläget till maximalt 1 173 kronor per barn och månad.
<i>Underhållsbidrag</i>	Betalas av en bidragsskyldig förälder till barnets uppehälle. Underhållsbidraget styrs av civilrättsliga regler i Föräldrabalken. Ingen myndighet ansvarar för underhållsbidrag. Bidraget fastställs genom dom eller avtal.
<i>Återbetalningsbelopp</i>	Det månadsbelopp som en återbetalningsskyldig förälder ska betala till Försäkringskassan. Beloppets storlek beror på föräldrarnas inkomst och antal barn.

Sammanfattning

Sedan år 2002 har regeringen gett Riksförsäkringsverket och senare Försäkringskassan¹ som mål att verka för att fler föräldrar ska lösa underhållet direkt med varandra, i stället för att gå omvägen via Försäkringskassans underhållsstöd. Regeringen anför dels att det blir billigare för staten och dels att det är bra för barnets kontakt med den underhållsskyldiga föräldern om föräldrarna sköter betalningen av underhållet direkt med varandra.

I den här rapporten presenteras en intervjuundersökning med föräldrar som bor med barnet, *boföräldrar*, och föräldrar som betalar underhåll, *bidragsskyldiga* föräldrar. Gemensamt för dessa föräldrar är att de antingen betalat eller fått underhållsstöd från Försäkringskassan i Kronobergs län.

Försäkringskassan kontaktade under 2003 och 2004 de bidragsskyldiga föräldrarna per telefon och post. Budskapet till föräldrarna var att de borde betala underhållet direkt till den andra föräldern. Ungefär hälften av föräldrarna följde uppmaningen och underhållsstödet byttes ut mot underhållsbidrag. Den andra hälften fortsatte av olika anledningar att betala underhållet via Försäkringskassan.

Undersökningen visar att en viktig faktor för om föräldrarna börjar betala underhållet privat eller inte är föräldrarnas kontakt med varandra. Generellt verkar de föräldrar som började betala privat ha en betydligt bättre och mindre konfliktfylld relation till den andra föräldern, jämfört med dem som fortsatte sköta underhållet via Försäkringskassan.

Andra faktorer som enligt undersökningen påverkar föräldrarnas val är underhållsstödets utformning. För många föräldrar kan underhållsstödet

---

¹ Den 1 januari 2005 slogs Riksförsäkringsverket och Försäkringskassorna samman till en myndighet, Försäkringskassan.

fungera som en konfliktlösare. De behöver inte själva enas om och beräkna ett underhållsbidrag, utan kan använda underhållsstödets schablonbelopp. Dessutom med Försäkringskassan som neutral mellanhand som sköter kontakterna mellan föräldrarna.

Utbetalningsdagen av underhållsstödet den 20:e varje månad kan också upplevas som en fördel. Ett underhållsbidrag enligt förädrabalkens regler behöver inte vara betalt förrän den sista dagen månaden före den månad underhållet avser. Försäkringskassans tjänster är dessutom gratis för föräldrarna. Så länge föräldrarna är hänvisade till juridiskt ombud för att få hjälp att lösa underhållet på civilrättslig väg kommer många att söka sig till det billigare alternativet – Försäkringskassan.

Att införa en avgift för den bidragsskyldiga föräldern vore, enligt resultatet av undersökningen, ett effektivt sätt att få föräldrar att sköta underhållet privat. Hela 38 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna skulle börja betala privat för att slippa en avgift. Ytterligare 20 procent svarade att det kanske skulle få dem att börja betala privat.

Ett annat sätt att få fler föräldrar att sköta underhållet privat kan vara att ge en myndighet i uppdrag att hjälpa föräldrarna att beräkna och skriva avtal om underhållsbidrag.

För de föräldrar i Kronobergs län som började betala underhållet privat har betalningarna fungerat bra. Hela 95 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna och 89 procent av boföräldrarna tycker att betalningarna fungerar bra eller ganska bra. Av boföräldrarna tycker tre stycken att det fungerar dåligt eller ganska dåligt.

Resultatet i den här undersökningen pekar inte på att de privata betalningarna lett till en mer naturlig och direkt kontakt mellan den underhållsskyldige föräldern och barnet. Bara tre av 71 bidragsskyldiga föräldrar tycker att de förändrade betalningsförhållandena påverkat relationen med barnet, två tycker att relationen påverkats positivt och en tycker att den påverkats negativt. Hela 68 av 71 föräldrar, eller 96 procent, har inte märkt någon förändring.

Även om antalet intervjupersoner i undersökningen är begränsat så är resultaten entydiga. Den underhållsskyldige föräldern upplever inte att relationen med barnet förbättras av att föräldrarna börjar sköta betalningen av underhållet direkt med varandra.

Den här undersökningen ger alltså inte stöd till regeringens intention om att det är bra för barnets kontakt med den underhållsskyldiga föräldern om betalningen av underhållet sker privat. Däremot finns det andra fördelar med att föräldrarna löser underhållet direkt med varandra. Om fler föräldrar beräknar underhållsbidrag enligt föräldrabalkens regler kan många barn få ett högre underhåll än vad fallet varit om de fått underhållsstöd från Försäkringskassan. Dessutom minskar statens administrationskostnader för underhållsstöd.

Om alla bidragsskyldiga föräldrar som i dag betalar 1 173 kronor till Försäkringskassan och är skuldfria skulle börja betala underhållet privat skulle staten kunna spara cirka 78 miljoner kronor per år i minskade administrationskostnader. Det skulle dock innebära en viss kostnad initialt för Försäkringskassan i arbetet med att få föräldrarna att börja sköta underhållet privat.

Inledning

”... det [...] är en fördel om den bidragsskyldige föräldern betalar underhåll direkt till sitt barn. Kontakten mellan barnet och den bidragsskyldige blir då på ett naturligt sätt mer direkt. Om underhållsbidrag betalas direkt till barnet minskar statens kostnader för underhållsstöd. Även statens administrativa kostnader minskar.”

Regeringens proposition 1995/96:208, *Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar, m.m.*, s. 61.

Sedan år 2002 har regeringen gett Riksförsäkringsverket och senare Försäkringskassan² som mål att verka för att fler föräldrar ska lösa underhållet direkt med varandra, i stället för att gå omvägen via Försäkringskassans underhållsstöd. I ovanstående citat anför regeringen varför den ger myndigheterna detta mål. Regeringens ena avsikt är att statens kostnader ska minska om färre använder underhållsstödet. Framför allt minskar de administrativa kostnaderna om fler föräldrar betalar underhållet direkt.

Att administrera ett ärende om underhållsstöd där återbetalningsbeloppet är 1 173 kronor per månad kostar staten ungefär 2 000 kronor per år. I dessa fall fungerar Försäkringskassan som en bank som sköter transfereringarna mellan föräldrarna. Försäkringskassan betalar ut pengarna till boföräldern och den bidragsskyldiga föräldern betalar in samma belopp till Försäkringskassan. För skattebetalarna finns pengar att spara om fler föräldrar sköter underhållet privat.

Regeringens andra avsikt finns det däremot anledning att titta närmare på. Det låter kanske naturligt att kontakten mellan barn och förälder blir bättre om betalningen av underhållet sker direkt. Här finns dock

---

² Den 1 januari 2005 slogs Riksförsäkringsverket och Försäkringskassorna samman till en myndighet, Försäkringskassan.

faktorer som komplicerar saken. I normalfallet är det den andra föräldern, boföräldern, som är mottagare av underhållet. Om den bidragsskyldige föräldern inte sköter sina betalningar kan den konflikt detta förmodligen ger upphov till även gå ut över relationen med barnet. En del föräldrar har kanske lättare att samarbeta kring barnen om inte den känsliga frågan om pengar är aktuell.

I den här rapporten presenteras en intervjuundersökning med föräldrar som bor med barnet, *boföräldrar*, och föräldrar som betalar underhåll, *bidragsskyldiga* föräldrar. Gemensamt för dessa föräldrar är att de antingen betalat eller fått underhållsstöd från Försäkringskassan i Kronobergs län. Försäkringskassan kontaktade under 2003 och 2004 de bidragsskyldiga föräldrarna per telefon och post. Budskapet till föräldrarna var att de borde betala underhållet direkt till den andra föräldern. Ungefär hälften av föräldrarna följde uppmaningen och underhållsstödet byttes ut mot underhållsbidrag. Den andra hälften fortsatte av olika anledningar att betala underhållet via Försäkringskassan.

Här följer de särlevande föräldrarnas syn på betalningen av underhållet. Ska man betala via Försäkringskassan eller stå på egna ben? Vad blir bäst för barnet?

Disposition av rapporten

Bakgrundskapitlet redogör för reglerna om underhållsskyldighet, underhållsbidrag och underhållsstöd. I kapitlet därpå finns en beskrivning av det arbete, relaterat till regeringsmålet, som gjorts av personalen inom länsorganisationen i Kronoberg. Här beskrivs vilka föräldrar Försäkringskassan tog kontakt med och vilka resultat som nåddes i kontakterna. Beskrivningen bygger i huvudsak på den rapport handläggarna skrev när projektet var avslutat, men också på samtal med några av de berörda handläggarna. Projektet gick internt under benämningen *Ut ur US*³.

Metoden och resultatet av intervjuundersökningen presenteras i kapitlet *Intervjuundersökningen*. Rapporten avslutas med diskussion och slutsatser i kapitlet därefter.

---

³ Förkortningen *US* står för *underhållsstödet*.

Bakgrund

När föräldrarna separerar utgör underhållsstödet samhällets yttersta stöd för barnet. Den förälder som inte bor med barnet ska fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala ett underhållsbidrag. Om den underhållsskyldige föräldern inte betalar kan boföräldern eller det myndiga barnet vända sig till Försäkringskassan och ansöka om underhållsstöd.

Underhållsskyldighet

De grundläggande bestämmelserna om underhållsskyldighet finns i 7 kap. föräldrabalken. Där står att föräldrarna ska svara för underhåll åt barnet efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga.

Föräldrarna är underhållsskyldiga för sina barn fram till barnets 18-årsdag. I praktiken varar underhållsskyldigheten oftast längre än så eftersom föräldrarna är underhållsskyldiga för barnet under den tid som barnet går i skolan, dock längst till dess han eller hon fyller 21 år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

Underhållsbidrag

Om föräldrarna separerar ska den förälder som inte bor varaktigt med barnet fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag.⁴ Ingen myndighet har till uppgift att hjälpa föräldrarna att räkna ut storleken på underhållsbidraget. Om föräldrarna behöver hjälp i beräkningen kan de vända sig till ett juridiskt ombud för att skriva

---

⁴ Om barnet bor lika mycket hos båda föräldrarna är ingen av föräldrarna underhållsskyldig.

avtal om underhållsbidrag. Är föräldrarna inte överens kan en domstol meddela dom i frågan om underhållsbidraget.

Vid beräkning av underhållsbidrag tas bland annat hänsyn till båda föräldrarnas inkomst, barnets behov och föräldrarnas ekonomiska överskott. Det gör att underhållsbidraget skraddarsys efter varje familjs förutsättningar till skillnad från det schablonmässiga underhållsstödet. När föräldrarna avtalat eller har en dom om underhållsbidrag ska det betalas i förskott varje månad.

Om den bidragsskyldige föräldern har en relativt hög inkomst jämfört med boföräldern kan underhållsbidraget bli högre än underhållsstödsbeloppet. Underhållsstödet betalas för närvarande ut med 1 173 kronor per barn och månad, oavsett föräldrarnas inkomst och ekonomiska förutsättningar.

I många fall behövs en mellanhand för att administrera betalningarna mellan separerade föräldrar. Det kan bero på att den bidragsskyldige föräldern inte har tillräckligt hög inkomst för att fullgöra sin underhållsskyldighet, eller att föräldrarnas relation är så dålig att de inte kan komma överens om försörjningen av barnet. Rollen som mellanhand har Försäkringskassan fått. Genom underhållsstödssystemet administrerar Försäkringskassan ett stort antal transaktioner mellan separerade föräldrar⁵.

Underhållsstöd

Underhållsstöd är ett statligt bidrag som kan betalas ut av Försäkringskassan till barn vars föräldrar inte bor tillsammans. Genom stödet garanterar samhället att barnet får halva sitt normalbehov täckt när barnet inte får något underhåll från den bidragsskyldiga föräldern.

Försäkringskassan betalar ut underhållsstöd om:

- den förälder som ska betala underhåll inte gör det
- föräldern betalar ett underhåll som är lägre än 1 173 kronor per barn och månad

---

⁵ I juli 2005 fick ungefär 264 000 barn underhållsstöd från Försäkringskassan.

- faderskapet inte är fastställt
- barnet bor växelvis hos båda föräldrarna
- barnet är adopterat av endast en person

Underhållsstöd betalas ut till den förälder som barnet bor och är folkbokfört hos eller till båda föräldrarna om barnet bor hos dem växelvis. Föräldern måste också vara vårdnadshavare för barnet, antingen tillsammans med den andre föräldern eller ensam. Vid växelvis boende behöver bara en av föräldrarna vara vårdnadshavare för barnet.

Storleken på underhållsstödet är maximalt 1 173 kr per månad och barn, eller 586 kr per förälder om barnet bor hos föräldrarna växelvis.

Om barnet fyllt 18 år och går i skolan kan barnet ha rätt till förlängt underhållsstöd. Underhållsstödet betalas då ut direkt till barnet.

Bidragsskyldig förälder

Den förälder som barnet inte bor hos är bidragsskyldig. Om den bidragsskyldige av någon anledning inte betalar direkt till boföräldern betalar Försäkringskassan det fulla underhållsstödet till boföräldern och den bidragsskyldige blir återbetalningsskyldig till Försäkringskassan.

En bidragsskyldig förälder ska inte betala tillbaka mera än vad Försäkringskassan har betalat ut. Hur mycket som ska betalas tillbaka fastställs av Försäkringskassan med ledning av bland annat inkomster och förmögenhet från den senaste taxeringen och det antal barn han eller hon ska försörja. Vid beräkningen av återbetalningsbeloppet får den bidragsskyldige förbehålla sig 72 000 kronor. Det beloppet räknas bort från den sammanräknade årsinkomsten.

En förälder som inte bor tillsammans med sitt barn kan, förutom att betala underhåll, bidra direkt till barnets försörjning genom att ha barnet hos sig under kortare eller längre perioder. När barnet vistas hos en bidragsskyldig förälder har den föräldern vissa kostnader för barnet samtidigt som boföräldern har minskade kostnader för barnet. Den bidragsskyldige föräldern kan då göra umgängesavdrag.

En förälder som har haft barnet hos sig under en sammanhängande tid av minst fem hela dygn eller i minst sex hela dygn under en kalendermånad får göra umgängesavdrag. För varje helt dygn av barnets vistelse är avdraget 1/40 av det månatliga underhållsbidraget eller återbetalningsbeloppet. Rätten till umgängesavdrag finns både för föräldrar som betalar underhållsbidrag och för dem som betalar underhållet till Försäkringskassan.⁶

---

⁶ Läs mer om umgängesavdrag i Försäkringskassans rapport *Råd att umgås*, Analyserar 2005:1.

Projektet *Ut ur US* i Kronobergs län

Under andra kvartalet 2003 började ett antal handläggare i Växjö och Ljungby kontakta ett urval av bidragsskyldiga föräldrar brevledes. I brevet uppmanades föräldrarna att ta kontakt med Försäkringskassan för att få information om den fortsatta betalningen av underhållet. Om föräldern inte ringde tog handläggaren kontakt genom telefonsamtal eller genom att skicka ett vykort med uppmaning att ta kontakt med Försäkringskassan. I telefonkontakten med föräldrarna försökte sedan handläggarna argumentera för och motivera den bidragsskyldige föräldern till att betala underhållet direkt till boföräldern⁷.

Att Försäkringskassan tog kontakt med den bidragsskyldige föräldern i första hand beror på att det är den föräldern det hänger på om det blir underhållsstöd eller underhållsbidrag. Om den bidragsskyldige föräldern regelbundet och i tid betalar ett underhållsbidrag som är minst 1 173 kronor per barn och månad har boföräldern inte rätt till underhållsstöd från Försäkringskassan.

När den bidragsskyldige föräldern hörde av sig och ville betala privat skickades ett brev till den andre föräldern om det. Boföräldern ombads i brevet kontakta Försäkringskassan för närmare information. Efter kontakt med båda föräldrarna tog Försäkringskassan åter kontakt med den bidragsskyldige för att komma överens om när han eller hon skulle börja betala direkt till boföräldern. Därefter drogs underhållsstödet in.

I några fall var boföräldern tveksam till om överenskommelsen skulle följas. Då höll Försäkringskassan tillfälligt in utbetalningen av under-

---

⁷ I fortsättningen används benämningen *privat betalning* i rapporten. Med det avses att föräldrarna sköter betalningarna av barnets underhåll utan Försäkringskassans inblandning.

hållsstödet tills boföräldern hört av sig och meddelat att han eller hon fått underhållsbidraget från den andre föräldern.

Arbetet var i många fall tidskrävande för Försäkringskassans personal. I genomsnitt ägnades 2,5 timmar åt varje ärende i projektet. Lönekostnaden för projektet blev cirka 470 kronor per ärende. Projektet avslutades under år 2004.

Vilka föräldrar valdes ut?

Ett första kriterium som sattes upp för att få vara med i projektet var att den bidragsskyldige föräldern skulle ha det maximala återbetalningsbeloppet 1 173 kronor per barn och månad. Han eller hon skulle minst sex månader tillbaka i tiden ha betalat återbetalningsbeloppet till Försäkringskassan, senast den sista i varje månad, och sakna skuld till Försäkringskassan. Med dessa kriterier uppfyllda var Försäkringskassan förvissad om att den bidragsskyldige föräldern nyligen haft betalningsförmåga.

Försäkringskassan valde inte ut bidragsskyldiga som bara hade ett barn om barnet skulle fylla 18 år inom ett år. Om den bidragsskyldige bara hade barn med förlängt underhållsstöd togs han eller hon bort från urvalet.

Ytterligare en förutsättning var att både den bidragsskyldige och boföräldern skulle tillhöra ett försäkringskontor i Kronobergs län.

Ett första urval visade att det fanns drygt 600 bidragsskyldiga i länet med ett återbetalningsbelopp på 1 173 kronor och som inte hade någon skuld till Försäkringskassan. Efter att ha rensat bort ärenden där boföräldern bodde i annat län eller barnet var över 17 år fanns det 244 ärenden kvar att arbeta med. Ytterligare ett antal ärenden plockades bort efter hand som arbetet pågick, exempelvis på grund av att den bidragsskyldige föräldern misskött sin betalning till Försäkringskassan.

Till slut återstod 186 bidragsskyldiga föräldrar att arbeta med, varav 89 stycken, eller 48 procent, betalade underhållet direkt till boföräldrarna efter att projektet genomförts.

Liknande projekt i andra delar av landet

Det är inte bara i Kronobergs län som Försäkringskassan arbetat för att få fler föräldrar att sköta underhållet direkt med varandra. Bland annat rapporterar länsorganisationerna i Östergötland, Jämtland och Norrbotten att de arbetar med att få föräldrar som har underhållsstöd att börja betala privat. Metoderna och resultatet av arbetet skiljer sig åt mellan de olika länen.⁸

Många länsorganisationer inom Försäkringskassan rapporterar att de framför allt arbetar med det första mötet med föräldrarna. Försäkringskassan har ofta ett personligt möte med den ena eller båda föräldrarna när boföräldern efter separationen söker underhållsstöd. Då ger Försäkringskassan information om alternativen till underhållsstöd och möjligheten att fastställa underhållsbidrag. Vid det första mötet med föräldrarna finns kanske störst möjlighet att förhindra att de föräldrar som kan betala privat i stället betalar via Försäkringskassan.

---

⁸ Länsorganisationernas arbete finns beskrivet i Socialförsäkringens årsredovisning 2004.

Intervjuundersökningen

I maj 2005 genomfördes telefonintervjuer med de föräldrar som varit föremål för Försäkringskassans arbete med att få föräldrar att betala underhållet privat i Kronobergs län. Det hade då gått mellan ett och två år sedan Försäkringskassan tog första kontakten med föräldrarna.

Det här kapitlet inleds med en genomgång av den metod som användes. Bortfallet beskrivs och analyseras, följt av en beskrivning av intervjupersonerna utifrån de bakgrundsfrågor som ställdes i intervjun. Därefter följer en beskrivning och analys av resultaten i intervjuundersökningen, grupp för grupp. Den gruppvisa redovisningen gäller frågor som är specifika för varje grupp. Det är frågor som handlar om varför man valt en viss betalningsform och hur det fungerar i dag.

Resultatgenomgången avslutas med de frågor som handlar om hur intervjupersonerna uppfattat Försäkringskassans arbete. Här ställdes samma frågor till flera grupper och det går därför att redovisa svaren för alla grupper tillsammans.

Metod

För att få en helhetsbild av föräldrarnas val och hur betalningarna av underhållet fungerar i dag intervjuades alla föräldrar i Kronobergs län som berördes av Försäkringskassans *Ut ur US*-arbete. Både de som valt att sköta betalningarna privat och de som fortsatt med underhållsstöd via Försäkringskassan tillfrågades. Frågorna är utformade med både fasta svarsalternativ och öppna svar.

I analysen av svaren är det inte möjligt att matcha hur de föräldrar som har barn ihop svarat. För att möjliggöra en sådan sammankoppling hade det inte gått att utlova samma mått av anonymitet för intervjupersonerna. En förälder skulle kunna känna igen sitt eget svar och därmed också kunna se vad den andra föräldern svarat.

Undersökningspopulationen

Den ursprungliga undersökningspopulationen bestod av 372 föräldrar, 186 bidragsskyldiga och lika många boföräldrar. Av dessa var det 194 föräldrar som valt att fortsätta med underhållsstödet. Övriga 178 föräldrar hade efter Försäkringskassans kontakt börjat sköta underhållet direkt med varandra.

Eftersom relativt lång tid förflutit sedan Försäkringskassans kontakt med föräldrarna uppdaterades namnlistorna så långt som möjligt innan intervjuerna. Det ledde till att 17 föräldrar plockades bort ur urvalet av olika anledningar. Det kunde vara att barnet som föräldern betalade underhåll för blivit över 18 eller att barnet bytt boendeform och underhåll inte längre var aktuellt.

Justeringen av populationen gjorde att 355 namn lämnades över till företaget Carat som genomförde intervjuerna.

Bortfallet

Totalt genomfördes 258 intervjuer, vilket ger en svarsfrekvens på 73 procent. Bortfallet bestod av 97 personer. För att kunna göra en noggrann bortfallsanalys bokfördes orsaken till varje bortfall. Följande orsaker noterades:

Bortfallsorsak	Antal personer
Inget svar	10
Inte tillgänglig under fältperioden	14
Ville inte delta	22
Inte i populationen	5
Fel telefonnummer	4
Dubbletter	2
Ej telefonnummersatta personer	40
Bortfall totalt	97

En stor del av bortfallet berodde på att det inte gick att få fram något telefonnummer till intervjupersonen. Det kan bero på att namn- och adressuppgifterna i många fall var drygt ett år gamla och hunnit bli inaktuella. En liten andel av dem som blev uppringda ville inte delta i undersökningen, medan andra inte gick att få tag på.

Bortfallet fördelade sig olika mellan de fyra grupperna av intervjupersoner. Den grupp som hade lägst svarsfrekvens var de bidragsskyldiga föräldrar som fortsatt betala underhållet till Försäkringskassan. I den gruppen svarade 62 procent. Högst svarsfrekvens (82 %) hade de bidragsskyldiga föräldrar som valde att börja betala underhållet privat.

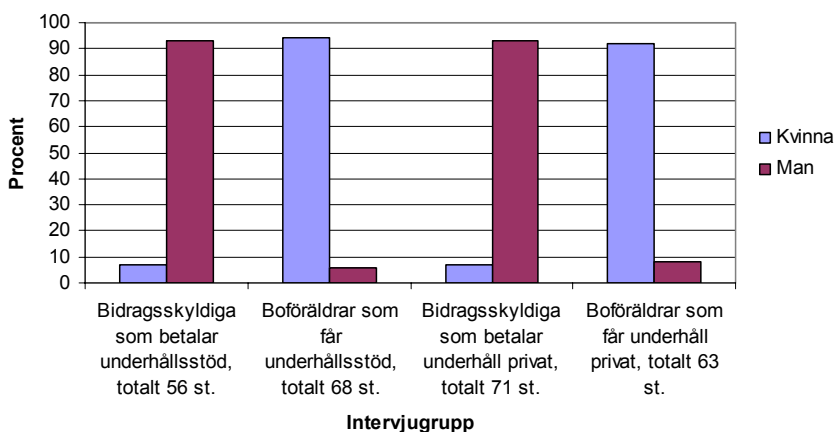
Med tanke på att frågorna i undersökningen kunde uppfattas som känsliga och personliga är svarsfrekvensen mycket bra. Svarsfrekvensen gör att det går att uttala sig med säkerhet utifrån hela gruppen föräldrar som berördes av länsorganisationens i Kronoberg *Ut ur US*-arbete.

Intervjupersonerna

I anslutning till intervjufrågorna ställdes ett antal bakgrundsfrågor. Det gjordes för att få en bild av intervjupersonerna vad gäller ålder, inkomst, civilstånd och antal barn. Bakgrundsvariablerna kan också användas i analysen för att förklara vissa svarsmönster och skillnader mellan de olika grupperna.

Intervjupersonernas fördelning på kön följer tydligt de mönster som finns när det gäller särlevande föräldrar. En överväldigande majoritet av boföräldrarna är kvinnor.

Bild 1 Intervjupersonerna uppdelade på kön

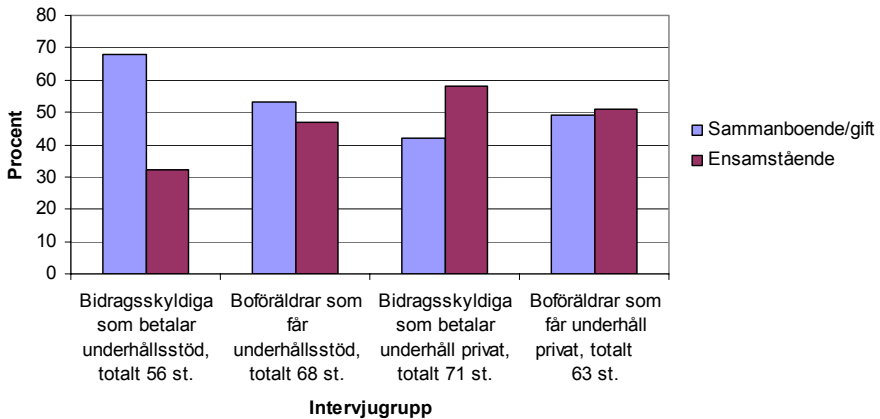
Sammantaget blev 131 kvinnor och 127 män intervjuade i undersökningen. Det finns inga anmärkningsvärda skillnader mellan de grupper som sköter underhållet privat och de som sköter underhållet via Försäkringskassan. I båda grupperna är boföräldrarna i stor majoritet kvinnor och de bidragsskyldiga är män i lika stor majoritet.

Knappt hälften av intervjupersonerna är i åldern 35–44 år. Nästan samtliga intervjupersoner befinner sig i åldersintervallet 25–54 år. Bara en handfull är yngre än 25 år och äldre än 55 år.

De bidragsskyldiga som betalar underhållet privat har en annan åldersstruktur än övriga grupper. Här är knappt hälften av intervjupersonerna över 45 år och ingen i gruppen är under 25 år.

Om föräldrarna träffat någon ny partner som de flyttat ihop med kan det inverka på hur de väljer att lösa frågan om underhållet till barnet. I vissa fall kanske en ny partner försöker förhindra föräldrarnas kontakt med sin förra familj. Då kan det vara enklare att låta Försäkringskassan förmedla underhållet. I andra fall kan förhållandet vara det motsatta. Den nya partnern uppmuntrar kanske föräldern att ha kontakt med den sin tidigare familj vilket skulle kunna leda till att föräldrarna löser underhållet direkt med varandra.

Mer än hälften av intervjupersonerna har flyttat ihop med en ny partner sedan separationen. Här är skillnaden mellan de olika grupperna tydlig. En jämförelse mellan de två grupperna av bidragsskyldiga föräldrar visar att det är betydligt vanligare att de som fortsatte betala underhållet till Försäkringskassan har flyttat ihop med en ny partner. De bidragsskyldiga som betalar privat är i mycket högre utsträckning ensamstående.

Bild 2 Intervjupersonernas civilstånd

Boföräldrarna uppvisar inte samma olikheter. I båda dessa grupper är ungefär hälften ensamstående.

Föräldrarnas ekonomi

Enligt tidigare undersökningar är barnfamiljers ekonomiska standard lägre än den för familjer utan barn. Ensamstående med barn har det i allmänhet sämre ekonomiskt än andra barnfamiljer.⁹

De bidragsskyldiga föräldrarna i den här undersökningen betalade alla 1 173 kronor per barn och månad till Försäkringskassan när kontakten togs under 2003 och 2004. För att Försäkringskassan ska kunna fastställa det maximala återbetalningsbeloppet måste den bidragsskyldige föräldern ha en årsinkomst över cirka 170 000 kronor enligt det senaste taxeringsbeslutet.

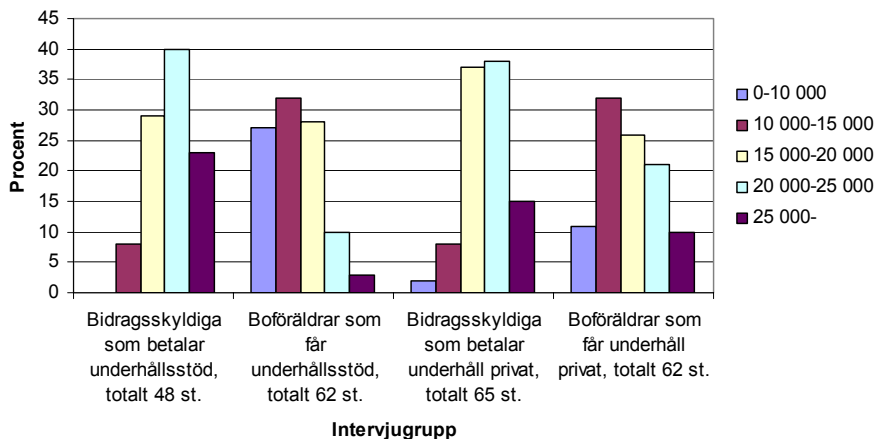
Eftersom Försäkringskassan bygger sin beräkning på en upp till ett par år gammal inkomst är det inte säkert att föräldern tjänar lika mycket i dag. Bara en bidragsskyldig som svarat på frågan om inkomst har

⁹ Se till exempel *Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken*, RFV Analyserar 2003:11 och *Skilda världar – en kartläggning av särlevande föräldrar, ombildade familjer och deras barn inom bidragssystemen*, RFV Analyserar 2004:4.

uppgett att den understiger 10 000 kronor per månad. Nästan samtliga verkar därmed ha betalningsförmåga även i dag.

Generellt har de intervjuade bidragsskyldiga föräldrarna högre inkomster än boföräldrarna.

Bild 3 Intervjupersonernas inkomst/månad före skatt

En jämförelse mellan boföräldrarna visar att de som får underhållsstöd har lägre inkomster än de som får underhållet direkt från den andra föräldern. Eftersom Försäkringskassan bedömt att de bidragsskyldiga föräldrarna ska klara av att betala 1 173 kronor per barn och månad så har de allra flesta också en relativt god inkomst.

De personer som deltog i intervjuundersökningen ombads uppge hur många barn de antingen betalar eller tar emot underhåll för. Knappt 70 procent av intervjupersonerna svarade ett barn. 25 procent har två barn medan bara cirka 5 procent av de intervjuade betalar eller tar emot underhåll för tre barn.

Föräldrarna som fortsatte sköta underhållet via Försäkringskassan

De bidragsskyldiga föräldrarna

De bidragsskyldiga föräldrarna blev tillfrågade av Försäkringskassan om de ville börja betala underhållet direkt till den andra föräldern, men valde att avstå. Av 97 föräldrar som ingick i projektet svarade 56 stycken i intervjuundersökningen.

De flesta av föräldrarna i den här gruppen funderade inte på att börja betala underhållet privat.

Tabell 1 När Försäkringskassan tog kontakt med dig, funderade du då på att börja betala direkt till den andra föräldern?

Svar	Antal	Andel (%)
Ja	16	28
Nej	38	68
Vet ej	1	2
Minns inte	1	2
Totalt	56	100

Två tredjedelar av föräldrarna avstod från att betala underhållet privat utan att fundera på saken. På frågan varför de inte funderade på det var de dominerande svaren att de inte ville ha kontakt med den andra föräldern och att de tycker det fungerar bra genom Försäkringskassan.

Flera betonar att det är smidigast om Försäkringskassan sköter transaktionerna. En förälder uttrycker det så här:

”Jag vill undvika allt skrik, bråk och konflikter det skulle innebära med den kontakten.”

Ett par föräldrar lyfter fram andra fördelar med att reglera underhållet genom Försäkringskassan. Försäkringskassan blir en garant mot framtida krav och domstolstvister mellan föräldrarna.

”Bästa beviset om det blir problem är att jag betalar genom Försäkringskassan. Då har jag bevis, ett kvitto om det till exempel skulle gå till domstol att jag verkligen har betalat.”

”Man får som ett kvitto på att man betalt. Det är också bra med en opartisk mellanhand.”

Knappt en tredjedel av de tillfrågade föräldrarna sade att de hade funderat på att börja betala direkt till den andra föräldern. Varför det inte blev så finns det olika förklaringar till. I sex av fallen sade boföräldern nej. I lika många fall hade den bidragsskyldige föräldern funderat, men kommit fram till att det fungerar bra genom Försäkringskassan.

En förälder uppgav att han inte förstått varför Försäkringskassan ville att han skulle betala privat. Ytterligare en orsak var att det blev diskussioner med boföräldern kring umgängesavdragen när underhållet skulle betalas direkt.

På frågan om det finns något som skulle kunna få intervjupersonen att börja betala privat svarade drygt hälften ”ingenting”. De andra kan tänka sig att börja betala privat under vissa förutsättningar.

Tabell 2 Vad skulle kunna få dig att betala direkt till den andra föräldern?

Svar	Antal	Andel (%)
Ingenting	30	55
Att den andra föräldern accepterar detta	6	11
Att man blir tvingad	2	4
Bättre kontakt med barnen	3	5
Enklare system när det gäller avdrag	3	5
Mycket hög avgift från Försäkringskassan	1	2
Bättre koll på vart pengarna går	2	4
Annat	8	14
Totalt	55	100

Några kan tänka sig att betala privat om den andra föräldern accepterar det. En annan stötesten är uppenbarligen umgängesavdraget. När underhållet administreras av Försäkringskassan kan föräldrarna också

sköta umgängesavdragen genom Försäkringskassan. När en neutral mellanhand saknas kan det uppstå problem när föräldrarna ska komma överens om hur mycket tid barnen varit hos umgängesföräldern, hur kostnaderna ska fördelas och så vidare.

Föräldrarna fick sedan frågan om de skulle börja betala privat om Försäkringskassan börjar ta en administrativ avgift på 50 kronor per månad för att handlägga ärendet.¹⁰ Ställda inför denna hypotetiska fråga svarade 21 föräldrar, eller 38 procent, att de skulle börja betala privat. Ytterligare 11 svarade *kanske* medan det för 23 föräldrar inte skulle förändra någonting.

Boföräldrarna

Försäkringskassan kontaktade oftast inte den här gruppen föräldrar. När den bidragsskyldige föräldern bestämt sig för att fortsätta betala via Försäkringskassan fanns det ingen anledning att ta kontakt med boföräldern. Ändå hade en del av de här boföräldrarna själva kontakt med Försäkringskassan i ärendet, andra inte. Totalt svarade 68 föräldrar på intervjufrågorna av de 97 boföräldrar som ursprungligen berördes av projektet.

De flesta av de tillfrågade boföräldrarna i gruppen tror inte att det skulle fungera om den andra föräldern betalade underhållet privat.

Tabell 3 Tror du att det skulle fungera om den andra föräldern betalade underhållet direkt till dig och inte via Försäkringskassan?

Svar	Antal	Andel (%)
Ja, jag tror det skulle fungera	11	16
Nej, jag tror inte det skulle fungera	51	75
Vet ej	6	9
Totalt	68	100

¹⁰ I utredningen *Ett reformerat underhållsstöd* (SOU 2003:42), fanns ett sådant förslag. Förslaget vann dock inte politiskt gehör och fanns inte med i den proposition (2004/2005:116) som lades fram till riksdagen.

De som svarade nej på frågan fick en följdfråga om varför det inte skulle fungera. Många svarade att det inte skulle fungera eftersom relationen med den andra föräldern är dålig.

”Om man har separerat kanske man inte är bästa vänner. Vi umgås inte och har så lite kontakt som möjligt med varandra.”

Nästan lika många angav att den andra föräldern slarvar med betalningen.

”Han skulle slarva med utbetalningarna och jag skulle få olika summor om jag ens skulle få något alls då han är helt emot detta med att betala för sina barn. Jag skulle vara helt utlämnad till denna persons godtycke.”

Av 68 intervjupersoner tycker 64 att det är bra att få underhållet via Försäkringskassan och inte direkt från den andra föräldern. Övriga 4 har ingen åsikt i frågan. Den största fördelen med att få underhållsstöd är enligt föräldrarna att pengarna kommer regelbundet. Det uppger 40 intervjupersoner som en fördel. Några pekar på utbetalningsdagen den 20:e varje månad som en fördel. Andra framhäver fördelen med att man inte behöver ha kontakt med den andra föräldern och ytterligare några lyfter fram att man slipper ha problem med umgängesavdrag.

En regeländring som börjar tillämpas i januari 2006 är att den dag underhållsstödet utbetalas ska flyttas till den 25:e i månaden. En tungt vägande anledning till det är att lagstiftaren tror att ”många boföräldrar låter ärendet gå till Försäkringskassan enbart för att vara tillförsäkrade bidrag redan den 20:e i månaden”.¹¹ Ändringen är ett närmande mot föräldrabalkens regler om underhållsbidrag. Underhållsbidraget ska vara betalat månaden innan den månad underhållsbidraget avser, vilket alltså ger möjlighet att betala till och med den sista dagen i månaden.

---

¹¹ Proposition 2004/05:116, *Ett reformerat underhållsstöd*, s. 31.

Tabell 4 Regeringen har lagt fram ett förslag till riksdagen som innebär att underhållsstödet kommer att betalas ut först den 25:e varje månad. Skulle det kunna påverka dig att komma överens om underhållet direkt med den andra föräldern, i stället för att gå genom Försäkringskassan?

Svar	Antal	Andel (%)
Ja	1	1
Nej	61	90
Vet ej	6	9
Totalt	68	100

Bara en av intervjupersonerna tycker att en ändring av utbetalningsdag är tillräckligt tungt vägande för att komma överens med den andra föräldern om att betala privat.

Föräldrarna som började betala privat

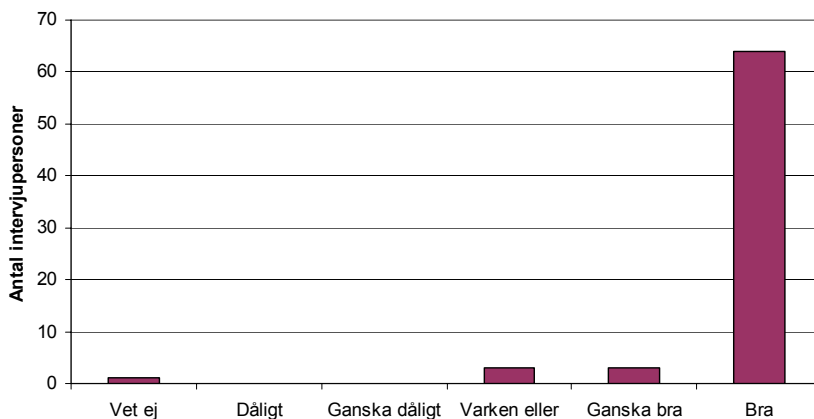
De bidragsskyldiga föräldrarna

Det var 89 bidragsskyldiga föräldrar som blev kontaktade av Försäkringskassan och som valde att börja betala direkt till boföräldern. Av dem var det 71 som deltog i intervjuundersökningen.

Betala direkt ofta ett gemensamt beslut

Två tredjedelar av intervjupersonerna svarade att de tagit beslutet om att betala privat gemensamt med boföräldern. Det tyder på att många i den här gruppen har en relativt bra relation med den andra föräldern, jämfört med den grupp bidragsskyldiga föräldrar som fortfarande betalar tillbaka underhållsstöd till Försäkringskassan. I den gruppen svarade de flesta att de inte ens funderat på att betala privat. En handfull föräldrar hade pratat med boföräldern som sagt nej.

Efter att föräldrarna har skött betalningarna privat i upp till två års tid uppfattar de allra flesta av de bidragsskyldiga föräldrarna att betalningarna fungerar bra.

Bild 4 Hur tycker du att betalningen av underhållet fungerar i dag?

Hela 94 procent av intervjupersonerna tycker att betalningen av underhållet fungerar bra eller ganska bra. Ingen av dem som svarade tycker att det fungerar dåligt eller ganska dåligt.

De flesta betalar 1 173 kronor per barn och månad

En stor majoritet av föräldrarna betalar i dag samma belopp som underhållsstödet för sina barn. Bara fem föräldrar anger att de betalar ett högre belopp. Ingen betalar ett lägre belopp än underhållsstödet.

På frågan om föräldrarna skrivit avtal om underhållsbidrag svarade tre att de gjort det. Fyra föräldrar var osäkra på om de gjort det medan 64 svarade att de inte skrivit avtal. Generellt gav Försäkringskassan inte heller någon information om underhållsbidrag och avtalsskrivning i samband med att underhållsstödet drogs in.

Eftersom ingen myndighet har ansvaret för att informera om underhållsbidrag kan det vara svårt för föräldrarna att ta reda på vad som gäller när man betalar underhållet privat. Att gå till en advokat för att få hjälp kan dessutom vara kostsamt. Då är det enklare att betala det schablonbelopp som Försäkringskassan betalar ut i underhållsstöd.

De inkomststoppgifter som föräldrarna lämnat visar ändå att många av de bidragsskyldiga i den här gruppen har relativt höga inkomster. Nära hälften har en inkomst som överstiger 20 000 kronor i månaden. I

kombination med en låg inkomst för boföräldern skulle barnet kunna vara berättigat till ett högre underhållsbidrag än 1 173 kronor i månaden.

Två tredjedelar av föräldrarna uppger att de betalar underhållet via autogiro till boföräldern. Det näst vanligaste betalningssättet är kontoinsättning varje månad, medan nio av föräldrarna betalar underhållet kontant.

Att så många betalar underhållet via autogiro bidrar säkert till att betalningarna fungerar så bra. Det gör att underhållet kommer till boföräldern med rätt belopp, regelbundet och i rätt tid.

Tabell 5 När i månaden betalar du underhållet?

Svar	Antal	Andel (%)
Den 20:e i månaden eller tidigare	12	17
Den 21:e till den sista varje månad	48	68
Olika tidpunkter varje månad	11	15
Totalt	71	100

Några av föräldrarna har behållit utbetalningsdatumet som underhållsstödet betalats ut, den 20:e varje månad. Eftersom föräldrarna nu betalar underhållsbidrag är det reglerna i föräldrabalken de ska följa. Där är kravet att underhållet ska vara betalt månaden före den månad underhållet avser. Det räcker därför att betala underhållet fram till den sista i månaden, som majoriteten av föräldrarna gör. Förmodligen är det också enklare för de flesta att betala lite senare i månaden när lönen har kommit.

Knappt ett dussin av föräldrarna betalar underhållet vid olika tidpunkter varje månad. För många boföräldrar skulle det kunna upplevas som ett osäkerhetsmoment.

Privatbetalningens påverkan på relationerna

Som konstaterats tidigare är en av regeringens avsikter med målet att fler föräldrar ska reglera underhållet privat att det ska påverka den betalande förälderns kontakt med barnet positivt. Därför är det intres-

sant att undersöka om, och i så fall hur, föräldrarnas relation med barnet påverkats sedan de började betala privat. Det är också intressant att se om relationen med den andra föräldern påverkats. Hur föräldrarna kommer överens kan naturligtvis också påverka barnet.

Tabell 5 Har relationen med den andra föräldern och barnet påverkats av att du numera betalar underhållet för barnet direkt till den andra föräldern?

Svar	Påverkan på relationen med andra föräldern?		Påverkan på relationen med barnet?	
	Antal	%	Antal	%
Ja	5	7	3	4
Nej	66	93	68	96
Totalt	71	100	71	100

En överväldigande majoritet av de bidragsskyldiga föräldrarna uppfattar inte att relationerna påverkats, varken med boföräldern eller med barnet. Det är naturligtvis föräldrarnas egen subjektiva uppfattning. Det kan ju vara så att barnet eller boföräldern upplever situationen annorlunda. Likväl är det ett intressant resultat.

En tänkbar förklaring till resultatet är att den här gruppen föräldrar redan hade en god relation med barnet och boföräldern innan de började betala underhållet privat. En förälder med ett regelbundet umgänge med barnet kan förmodligen lättare acceptera att betala underhållet privat. Eftersom betalningarna tycks fungera friktionsfritt i de allra flesta fall har det inte heller lett till problem i relationen med boföräldern.

Av de föräldrar som svarade att relationen med boföräldern påverkats svarade tre att relationen påverkats positivt.

”Vi umgås lite mer, pratar lite mer med varandra.”

”Den andra parten tycker att det fungerar smidigare.”

Två föräldrar svarade att relationen påverkats negativt.

”Alltid ett tjat om pengarna, när de ska komma.”

Två föräldrar svarade att relationen med barnet påverkats positivt.

”Vi umgås mer nu.”

”För att barnen uppfattar att pengarna verkligen kommer från mig.”

Försäkringskassans kontakter med föräldrarna verkar ha tagits emot på ett bra sätt i de flesta fall. Nio av tio föräldrar uppger att de inte kände sig pressade av Försäkringskassan att sköta betalningarna direkt med den andre föräldern. De flesta verkar uppenbarligen ha gått med på förändringen frivilligt. Att det sker frivilligt är säkert också en viktig förutsättning för att betalningarna ska fungera i längden.

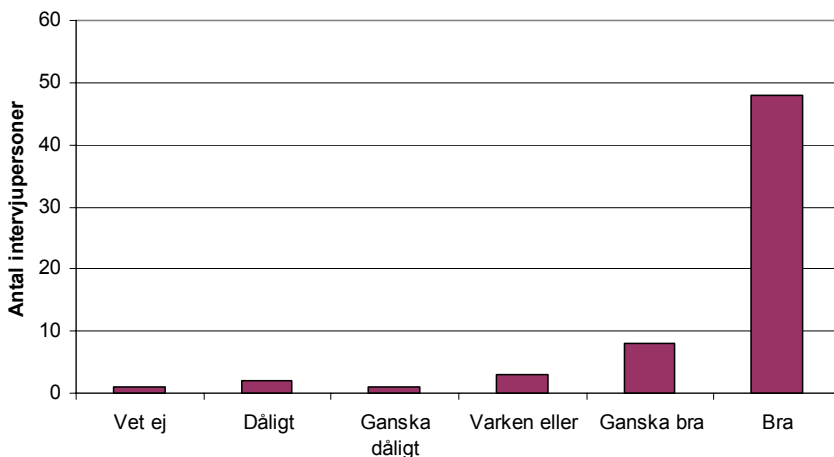
Boföräldrarna

Av de 63 boföräldrar som deltog i intervjun var det tre som inte längre tog emot underhåll. Barnet kan ha blivit över 18 år eller bytt boendeform. De föräldrar vars förhållande ändrats besvarade ändå frågorna utifrån hur de upplevt situationen när de fick underhållet privat. Det är intressant att se om boföräldrarna har samma upplevelse som de bidragsskyldiga föräldrarna i föregående intervjugrupp. I de flesta fall har ju båda föräldrarna besvarat frågorna som handlar om deras gemensamma barns underhåll.

Boföräldern ofta delaktig i beslutet

Precis som de bidragsskyldiga föräldrarna svarade två tredjedelar av boföräldrarna att det var ett gemensamt beslut att börja sköta underhållet direkt med den andra föräldern. Ett par av boföräldrarna uppger att de inte samtyckt till förändringen, men att Försäkringskassan ändå dragit in underhållsstödet.

Boföräldrarna tycker i de allra flesta fall att betalningarna fungerar bra i dag.

Bild 5 Hur tycker du att betalningen av underhållet fungerar i dag?

Samstämmigheten mellan boföräldrarna och de bidragsskyldiga föräldrarna är stor på den här frågan. Nästan 90 procent av boföräldrarna tycker att betalningarna fungerar bra eller ganska bra, att jämföra med 94 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna.

Knappt fem procent (tre personer) av boföräldrarna anser att det fungerar dåligt eller ganska dåligt. Ingen av de bidragsskyldiga föräldrarna tycker det. Det skulle kunna spegla att några föräldrar uppfattar samma underhållsbetalningar på olika sätt, men det kan också vara så att de här tre boföräldrarnas ”före detta” inte deltagit i undersökningen.

De som tycker att betalningarna fungerar dåligt eller ganska dåligt säger att pengarna kommer oregelbundet eller inte alls.

”Pengarna kommer inte på de datum vi kommit överens om. Ibland har de uteblivit helt. Jag har tänkt ta kontakt med Försäkringskassan, för jag vill ha ändring igen.”

Det finns alltså exempel på att betalningarna inte fungerar bra, men det hör trots allt till undantagen. I de fall boföräldern inte får pengarna finns alltid möjligheten att åter ansöka om underhållsstöd.

Några får ett lägre belopp än 1 173 kronor

De flesta av boföräldrarna svarar att de får samma belopp som underhållsstödet, det vill säga 1 173 kronor per månad. En skillnad jämfört med svaren från de bidragsskyldiga föräldrarna är att fem boföräldrar säger sig få ett lägre belopp än 1 173 kronor. Ingen av de bidragsskyldiga föräldrarna sade sig betala ett lägre belopp.

Av svaren framgår inte om det är ett gemensamt beslut att den bidragsskyldige ska betala ett lägre belopp. Föräldrarna kan ju ha gjort en egen beräkning av underhållsbidrag enligt föräldrabalkens regler och kommit fram till ett lägre underhåll när de tagit hänsyn till båda föräldrarnas ekonomiska överskott. Om de inte är överens om ett lägre underhållsbidrag kan boföräldern ansöka om underhållsstöd hos Försäkringskassan.

Två av boföräldrarna som får ett lägre belopp har uppgett att de har en månadsinkomst över 30 000 kronor. Ytterligare två tjänar mellan 20 000 och 25 000 kronor medan den femte i gruppen har en inkomst mellan 15 000 och 20 000 kronor. Med tanke på att flera har en relativt hög inkomst verkar det troligt att de beräknat ett underhållsbidrag enligt föräldrabalkens regler.

Nio intervjupersoner i gruppen har skrivit avtal om underhållsbidrag medan sex boföräldrar är osäkra på om de gjort det. I gruppen med bidragsskyldiga föräldrar var det bara tre som hade skrivit avtal om underhållsbidrag. Skillnaden kan bero på att inte både boföräldern och den bidragsskyldige med samma ärende har besvarat frågorna i alla fall.

Majoriteten, 54 boföräldrar, får underhållsbidraget senare än den 20:e eller vid olika tidpunkter varje månad. Nio svarade att utbetalningen kommer den 20:e eller tidigare. Av dem som får pengarna senare än den 20:e tycker en fjärdedel att det är negativt. Övriga tycker att det är helt okey eller att det inte spelar någon roll att de får pengarna senare än underhållsstödet betalades ut.

Relationen med andra föräldern opåverkad

Det vanliga är att ändringen från underhållsstöd till privat betalning av underhållet inte påverkat relationen mellan föräldrarna. De bidrags-

skyldiga föräldrarna upplever i få fall någon påverkan (se tabell 5). Detsamma gäller boföräldrarna.

Tabell 6 Har relationen med den andra föräldern påverkats av att han/hon numera betalar underhållet för barnen direkt till dig?

Svar	Antal	Andel (%)
Ja	7	11
Nej	56	89
Totalt	63	100

Bara sju föräldrar tycker att relationen har påverkats. Av dem som upplever en förändring av relationen tycker fem att den är till det sämre.

”Jag känner mig som en tiggare. Jag måste tjata för att få det jag är berättigad till.”

”Eftersom vi har delad omvårdnad kan den bidragsskyldige ibland dra av pengar när han tycker att barnen har bott mycket hos honom även om det är jag som betalar mat och sånt.”

Det sista citatet berör det problem som kommit upp tidigare i en del intervjuer, nämligen umgängesavdraget. Problem kan uppstå när föräldrarna själva ska beräkna avdraget. Förmodligen är det många som inte känner till att det finns regler för beräkningen i föräldrabalken.

Om föräldrarnas inbördes relation förändras till det sämre finns en risk att det också går ut över barnet och barnets relation med föräldrarna. Även om det procentuellt är en liten andel av föräldrarna som fått en försämrad relation till varandra går det inte att bortse från den effekten.

Föräldrarnas syn på Försäkringskassans arbete

Alla bidragsskyldiga föräldrar fick frågan om de tyckte att Försäkringskassan hade varit tydlig med varför de ville att föräldrarna skulle sköta underhållet privat.

Tabell 7 Var det tydligt varför Försäkringskassan ville att du skulle betala underhållet direkt till den andra föräldern?

Svar	Bidragsskyldiga som betalar underhållsstöd		Bidragsskyldiga som betalar underhåll privat	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Ja	32	57	45	63
Nej	18	32	19	27
Vet ej	2	4	7	10
Minns inte	4	7	0	0
Totalt	56	100	71	100

En förklaring till varför vissa föräldrar inte valde att betala privat skulle kunna vara att Försäkringskassan varit otydlig i sitt budskap. Det verkar dock inte vara någon betydelsefull förklaring i de flesta fall. Svaren skiljer sig inte mycket åt mellan grupperna. En majoritet av föräldrarna i båda grupperna tycker att Försäkringskassan varit tydlig med sitt budskap.

De tre intervjugrupper som haft direkt kontakt med Försäkringskassan fick frågan om de önskat mer information. Även här var en majoritet av föräldrarna nöjda med den information de fick.

Tabell 8 Hade du önskat mer information från Försäkringskassan om underhåll och alternativen till underhållsstöd? Procent

Svar	Bidragsskyldiga föräldrar som betalar underhållsstöd (%)	Bidragsskyldiga föräldrar som betalar underhåll privat (%)	Boföräldrar som får underhåll privat (%)
Jag fick tillräckligt med information	68	82	70
Jag hade önskat mer information	32	18	30
Totalt	100	100	100

Naturligtvis är det viktigt att Försäkringskassan ger bra information till föräldrar som står inför en så viktig förändring som ett indraget underhållsstöd. Extra viktigt är det att boföräldrarna blir informerade om sina rättigheter och vilka möjligheter de har, till exempel om be-

talningarna inte fungerar. Det är ju trots allt väsentlig del av barnets försörjning som kommit från Försäkringskassan. Här är några kommentarer från boföräldrarna:

”Jag fick bara ett papper där det stod bekräftat, att så skulle det i fortsättningen fungera. Jag kontaktade själv Försäkringskassan då jag var osäker på om det skulle fungera eller ej. Jag skulle gärna vilja ha fått mer information i samband med detta.”

”Information överhuvudtaget. Fick ett brev att man skulle kontakta dom och de sa att han skulle börja betala direkt och när jag sedan sa emot så sa de att jag inte fick ta beslut om detta.”

”Information om hela förfarandet. Jag fick enbart information om ändringen. Inget om alternativ.”

”Information om vilket datum betalningen kommer att ske.”

Uppenbarligen fanns det brister i den information som gick ut till boföräldrarna. Försäkringskassan skickade ett brev till boföräldern som berättade att den bidragsskyldige skulle börja betala privat. Boföräldern ombads i brevet att ta kontakt med Försäkringskassan för mer information. Kanske hade det varit bättre om Försäkringskassan själv tagit telefonkontakt, eller skrivit ett utförligare brev med information om hur underhållsbidrag fungerar.

En del av de bidragsskyldiga föräldrarna hade också önskat mer information. Ett par av kommentarerna handlar om att föräldrarna vill ha kvitto på att betalningen gått fram.

”Jag vill ha bättre information om att betalningen har kommit fram.”

”Det skulle vara bra om Försäkringskassan såg till att mottagaren skrev ett kvitto på att pengarna kommit fram.”

Andra kommentarer handlade om att man önskat mer information om umgängesavdrag och om olika regler och när de ändras.

Försäkringskassan tog i några fall kontakt med boföräldern en tid efter det att underhållsstödet drogs in för att kontrollera hur betalningen fungerade. Alla föräldrar som började sköta underhållet privat fick i intervjun frågan om de önskat att Försäkringskassan hört av sig en tid efteråt för att kontrollera att betalningarna fungerade.

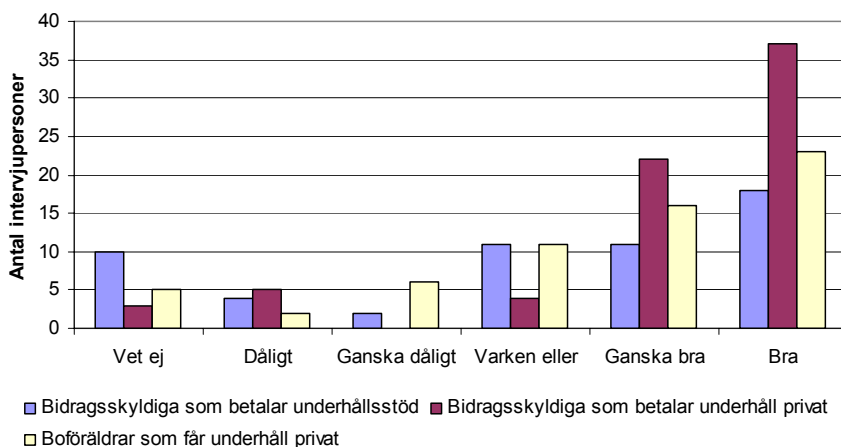
Ungefär hälften av boföräldarna hade önskat att Försäkringskassan hört av sig en tid efteråt. Fem av boföräldrarna hade blivit kontaktade. En fjärdedel av de bidragsskyldiga föräldrarna hade önskat att Försäkringskassan hört av sig.

För många, framför allt boföräldrar, skulle det säkert kännas som en trygghet om Försäkringskassan visade att man inte helt släppt kontrollen av ärendet. I de fall där boföräldern var skeptisk till om det skulle fungera tog också Försäkringskassan en sådan kontakt i efterhand.

Förståelse för Försäkringskassans arbete

Bland de tillfrågade föräldrarna verkar de flesta vara av uppfattningen att föräldrar så långt som möjligt ska betala underhållet privat.

Bild 6 Tycker du att det är bra att Försäkringskassan försöker få föräldrar att lösa underhållet direkt med varandra så långt det är möjligt?

Två tredjedelar av föräldrarna tycker att det är bra eller ganska bra att Försäkringskassan försöker få föräldrar att lösa underhållet privat. Det är kanske inte så överraskande att de grupper som började betala privat är positiva. Att så många bidragsskyldiga som fortsatte betala via Försäkringskassan också är positiva är kanske mer uppseendeväckande. Mer än hälften av föräldrarna i den gruppen är positiva till Försäkringskassans arbete.

Bara var tionde tillfrågad förälder tycker att Försäkringskassans arbete att få föräldrar att sköta underhållet privat är negativt. Sammantaget visar det här resultatet att det bland föräldrarna finns en stor förståelse för Försäkringskassans arbete i den här frågan.

Det finns inga kommentarer från de intervjuade som visar vad den välvilliga inställningen till Försäkringskassans arbete beror på. En del av föräldrarna ser kanske på saken i egenskap av skattebetalare. Att det finns skattepengar att spara genom att föräldrar sköter underhållet privat. Andra ser det kanske som positivt att myndigheterna försöker få föräldrar att komma överens och att det kan leda till något bra för barnet.

Diskussion och slutsatser

Nästan hälften av de föräldrar som var föremål för Försäkringskassans arbete valde att börja betala underhållet privat. I de svar föräldrarna lämnat i intervjuundersökningen finns många lärdomar att dra för framtiden. Resultatet kan bidra till att utveckla Försäkringskassans arbete så att en övergång till privat betalning av underhållet går så smidigt som möjligt, både för barnet och för föräldrarna. Resultatet av undersökningen kan också göra arbetet med att få fler föräldrar att lösa underhållet direkt med varandra mer effektivt och samhällsekonomiskt lönsamt.

För det finns pengar att spara, framför allt genom minskade administrationskostnader. Det kostar staten ungefär 2 000 kronor per år att administrera ett ärende om underhållsstöd där återbetalningsbeloppet är 1 173 kronor per månad och den bidragsskyldiga föräldern inte har någon skuld till Försäkringskassan.

År 2004 fanns det cirka 39 000 bidragsskyldiga föräldrar i hela landet som betalade 1 173 kronor till Försäkringskassan och var skuldfria. Om alla började betala underhållet privat skulle besparingen kunna bli ungefär 78 miljoner kronor per år i minskad administration. Samtidigt måste man räkna med en viss initial kostnad för detta arbete. Personalen i Kronobergs län lade i genomsnitt ner 2,5 timmar per ärende i det här projektet, vilket i lönekostnad motsvarar ungefär 470 kronor per ärende.

Om motsvarande arbetsinsats lades ned på samtliga 39 000 bidragsskyldiga föräldrar i landet skulle arbetskostnaden bli cirka 18 miljoner kronor. Den totala besparingen skulle i så fall uppgå till cirka 60 miljoner kronor det första året, förutsatt att man fick samtliga bidragsskyldiga att börja betala privat.

Varför några valde si och andra så

En del av förklaringen till att somliga bidragsskyldiga föräldrar valde att betala privat och andra inte kan finnas i intervjuens bakgrundsfrågor. Som tidigare konstaterats är det ingen skillnad mellan grupperna när det gäller kön. En stor majoritet av de bidragsskyldiga föräldrarna är män i båda grupperna.

De bidragsskyldiga föräldrarnas betalningsförmåga är avgörande för om föräldern kan betala underhåll eller inte. Eftersom Försäkringskassans beräkning bygger på en två år gammal inkomst, kan förändringar ha skett med betalningsförmågan.

Över 90 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna uppger att de har en inkomst över 15 000 kronor i månaden före skatt. Med en sådan inkomst ska man, enligt lagen om underhållsstöd, betala tillbaka 1 173 kronor per barn¹².

Skillnaden i inkomst mellan de två grupperna av bidragsskyldiga föräldrar är liten. I båda grupperna tjänar en majoritet över 20 000 kronor i månaden. Det finns därför ingen indikation på att ekonomiska orsaker ligger bakom att vissa valt den ena eller andra formen av betalning.

En ny partners påverkan

Mer intressant är att det är en avsevärd skillnad i civilstånd mellan grupperna av bidragsskyldiga föräldrar. Av de föräldrar som betalar underhållet privat är nästan 60 procent ensamstående. Övriga har flyttat ihop, eller gift om sig, med en ny partner. De föräldrar som fortsatt betala underhållet till Försäkringskassan är i betydligt lägre utsträckning ensamstående. Bara drygt 30 procent är ensamstående.

Att låta underhållet skötas via Försäkringskassan innebär mindre direktkontakt med den andra föräldern. En teori kan vara att den nya partnern ibland påverkar den bidragsskyldige föräldern till att fortsätta

---

¹² Om inte föräldern är underhållsskyldig för många barn. En bidragsskyldig med tre barn ska ha en inkomst motsvarande cirka 17 700 kronor för att vara skyldig att betala 1 173 kronor per barn. Bara ett fåtal av föräldrarna i undersökningen har så många barn.

betala underhållet till Försäkringskassan, för att minimera kontakterna med den andra föräldern. Om den bidragsskyldige föräldern bildar en ny familj minskar benägenheten att betala underhållet direkt till den andra föräldern. Å andra sidan har ingen förälder besvarat frågorna i intervjun på ett sådant sätt att den här teorin får bärkraft. Andra orsaker har lyfts fram till att man inte vill betala direkt.

Relationen till andra föräldern nyckeln

De handläggare som jobbat i projektet menade att det var de föräldrar som redan hade en god kontakt med den andra föräldern som gick med på att betala underhållet privat. I de fall föräldrarna inte kunde prata med varandra och hade mycket konflikter hade den bidragsskyldige föräldern svårare att tänka sig att betala privat.

Den här uppfattningen stöds också av resultaten av intervjuerna. Två tredjedelar av föräldrarna som fortsatte att betala underhållet till Försäkringskassan funderade inte ens på att betala privat. Oftast med förklaringen att de inte ville ha kontakt med den andra föräldern. Några såg också betalningen till Försäkringskassan som ett kvitto på att de betalt, som ett skydd mot framtida krav. Det tyder på konflikt och misstro mellan föräldrarna.

Tre av fyra boföräldrar som fortsatt få underhållsstöd från Försäkringskassan tror inte att det skulle fungera om den bidragsskyldige föräldern betalade privat. Även här var den vanligaste förklaringen att relationen till den andra föräldern är dålig. Men många uppgav också att den andra föräldern tidigare slarvat med betalningen, varför boföräldern inte ville sköta betalningarna privat.

Intervjusvaren från de privatbetalande föräldrarna indikerar att de flesta har en relativt bra relation till den andra föräldern. Två tredjedelar fattade beslutet om att betala privat gemensamt med boföräldern. Majoriteten av föräldrarna kan alltså prata med varandra om barnets underhåll. Många av de här föräldrarna skulle kanske inte ha hamnat hos Försäkringskassan från första början om de haft kunskap om möjligheten att betala privat.

Förmodligen är föräldrarnas inbördes relation nyckeln till att de ska kunna betala underhållet privat. Om de har en konfliktfylld relation är det enklare för dem att låta Försäkringskassan sköta transfereringarna.

Fördelar med underhållsstöd från Försäkringskassan

Underhållsstödet är inte bara samhällets stöd för att täcka barnets halva behov, utan fungerar också i många fall som konfliktlösare för föräldrarna. De behöver inte själva enas om och beräkna ett underhållsbidrag, utan kan använda underhållsstödets schablonbelopp. Dessutom med Försäkringskassan som neutral mellanhand som sköter kontakterna mellan föräldrarna.

Något annat som underlättar för föräldrarna är att Försäkringskassan beräknar och beslutar om umgängesavdraget när umgängesföräldern träffar barnet. När föräldrarna betalar underhållet privat måste de själva enas om umgängesavdraget. Det blir lätt en källa till konflikter.

För boföräldern kan utbetalningsdagen av underhållsstödet upplevas som en fördel. När ett underhållsbidrag ska betalas kan det ske ända fram till den sista dagen i månaden före den månad det avser. Underhållsstödet däremot kommer den 20:e i förskott varje månad. Från februari 2006 har underhållsstödets utbetalningsdag flyttats fram till den 25:e i månaden. En av anledningarna är att lagstiftaren vill göra underhållsstödet mindre attraktivt. Föräldrar ska inte söka underhållsstöd för att pengarna kommer tidigt varje månad.¹³ Fortfarande kommer dock utbetalningsdagen vara en annan i underhållsstödet jämfört med underhållsbidrag enligt föräldrabalken.

De tjänster som Försäkringskassan erbjuder gör det naturligtvis attraktivt för många föräldrar att sköta underhållet via Försäkringskassan. Så länge föräldrarna är hänvisade till advokat för att få hjälp att lösa underhållet på civilrättslig väg kommer många att söka sig till det billigare alternativet – Försäkringskassan.

---

¹³ Prop. 2004/05:116.

Privata betalningar fungerar bra

Både bidragsskyldiga och boförföräldrar som sköter underhållet privat är överens om att det fungerar bra. Hela 95 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna och 89 procent av boförföräldrarna tycker att betalningarna fungerar bra eller ganska bra. Av boförföräldrarna tycker tre stycken att det fungerar dåligt eller ganska dåligt.

För den stora majoriteten fungerar alltså betalningarna bra. Det är ett lyckat resultat, inte minst ur barnets synvinkel. Om betalningarna inte fungerar riskerar barnet dels att bli utan en viktig del av sin försörjning, och dels att få utstå konflikter mellan föräldrarna. Även ur samhällsekonomisk synvinkel är det ett lyckat resultat, eftersom det sparar pengar i form av minskad administration för Försäkringskassan.

Men har de privata betalningarna lett till en mer naturlig och direkt kontakt mellan den underhållsskyldige föräldern och barnet? Resultatet i den här undersökningen pekar inte i den riktningen. Bara tre av 71 bidragsskyldiga föräldrar tycker att de förändrade betalningsförhållandena påverkat relationen med barnet, två tycker att relationen påverkats positivt och en tycker att den påverkats negativt. Hela 68 av 71 föräldrar, eller 96 procent, har inte märkt någon förändring.

Även om antalet intervjupersoner i undersökningen är begränsat så verkar resultatet vara entydigt. Den underhållsskyldige föräldern upplever inte att relationen med barnet förbättras av att föräldrarna börjar sköta betalningen av underhållet direkt med varandra.

Om relationen till den andra föräldern påverkats är också viktig information. En förbättrad relation dem emellan borde också ha en positiv inverkan på barnet och vice versa. Men resultaten tyder på att också relationen mellan föräldrarna oftast blivit opåverkad. Av dem som svarat att relationen påverkats menar de flesta att det blivit till det sämre.

I undersökningen finns det några fall där föräldrarna kommit överens om ett högre belopp än 1 173 kronor per månad. Det är positivt för barnet och ett tungt argument för att jobba för att fler föräldrar ska lösa underhållet privat. Många barn skulle kunna få ett högre underhåll om fler föräldrar beräknade underhållsbidrag enligt föräldrabalkens regler.

Går det att få fler föräldrar att betala privat genom lagstiftning?

Olika regeländringar i underhållsstödet har diskuterats för att göra det mindre attraktivt att söka underhållsstöd. Det är ett sätt att uppnå målet om att fler föräldrar ska lösa underhållet direkt med varandra.

En regeländring som redan antagits är att senarelägga utbetalningsdagen till den 25:e varje månad. En annan ändring som diskuterades i utredningen *Ett reformerat underhållsstöd*¹⁴ var att införa en avgift för den bidragsskyldige på 50 kronor i månaden för att betala underhållet via Försäkringskassan. Förslaget vann inte gehör och var inte med i den proposition som gick till riksdagen våren 2005.

Intervjuerna visar att ändrad utbetalningsdag inte verkar vara något effektivt medel att få föräldrar att betala underhållet privat. Boföräldrarna var eniga om att de inte kommer att börja sköta underhållet privat när utbetalningsdagen av underhållsstöd ändras. Bara en förälder av 68 sade att det kunde påverka.

Förmodligen skulle en administrativ avgift vara betydligt effektivare. Hela 38 procent av de bidragsskyldiga föräldrarna skulle börja betala privat för att slippa en avgift. Ytterligare 20 procent svarade att det kanske skulle få dem att börja betala privat.

Det är ett intressant resultat. Säkert skulle en avgift snabbt ge resultat i form av minskade administrationskostnader för underhållsstöd. Samtidigt är det inte säkert att det vore enbart positivt. Många föräldrar skulle börja betala privat av ekonomiska skäl och inte för att de var motiverade till det. I förlängningen skulle det kunna leda till många obetalda eller oregelbundna underhållsbidrag. En viktig anledning till att betalningarna fungerat så bra för de föräldrar som ingick i den här undersökningen är säkert att de som började betala privat var motiverade till det.

Boföräldern har alltid möjlighet att åter söka underhållsstöd om den bidragsskyldiga föräldern inte betalar underhållsbidraget i tid. Men

---

¹⁴ SOU 2003:42.

avgiften skulle kunna användas som argument mot en svag boförälder att inte söka underhållsstöd om de privata betalningarna inte fungerar.

Ytterligare ett sätt att genom lagstiftning få fler föräldrar att betala underhållet privat kan vara att ge en myndighet i uppdrag att hjälpa föräldrarna. I dag är föräldrarna hänvisade till juridiskt ombud om de behöver hjälp med att skriva avtal.

Om en myndighet fick ansvar för underhållsbidrag enligt föräldrabalken skulle samhällets stöd till föräldrarna kunna fördjupas och bli mer heltäckande. Även om Försäkringskassan i sin information upplyser om alternativen till underhållsstöd är det inte tillräckligt. Föräldrarna behöver stöd när de ska beräkna och skriva avtal om underhållsbidrag.

Försäkringskassans metoder kan utvecklas

I Försäkringskassans fortsatta arbete med att få föräldrar med underhållsstöd att börja betala underhållet privat går det att utveckla metoderna.

En majoritet av föräldrarna tycker att det är bra eller ganska bra att Försäkringskassan försöker få föräldrar att lösa underhållet direkt med varandra. Bara var tionde förälder är negativt inställd. För det fortsatta arbetet med målet att föräldrar i större utsträckning ska reglera underhållet direkt mellan sig är det bra att föräldrarna har en positiv inställning till det. Det tyder också på att det borde gå att få många fler föräldrar att betala underhållet privat.

När Försäkringskassan tar kontakt med föräldrar som har underhållsstöd finns det saker att förbättra, utifrån erfarenheten från Kronobergs län. Många föräldrar hade önskat en uppföljning från Försäkringskassans sida en tid efter det att de börjat betala privat. I stället för att bara följa upp i de fall boföräldern uttryckt oro innan indragningen av underhållsstödet kanske en uppföljning skulle ske av alla som börjar betala privat.

Ungefär en tredjedel av de föräldrar som började betala underhållet privat hade velat ha mer information om underhåll och alternativen till underhållsstöd.

När föräldrarna hamnar utanför underhållsstödets trygghet och Försäkringskassans tjänster kan det vara värdefullt för dem med ett utförligt information på vägen. Många frågor kommer säkert upp i efterhand: Vart vänder man sig om man vill räkna ut ett underhållsbidrag? Vad gör jag om den bidragsskyldige föräldern inte betalar? Hur beräknar man umgängesavdrag? När ska underhållsbidraget vara betalat?

För att underlätta övergången till privat betalning behöver Försäkringskassan skicka med föräldrarna utförlig information som besvarar dessa och liknande frågor. På så sätt ökar möjligheten att föräldrarna även på lång sikt löser underhållet direkt med varandra. Att de lyckas stå på egna ben.

Litteraturförteckning

Försäkringskassan i Kronobergs län, Utvärdering av projektet ”Ut ur US”, 2004.

Proposition 1995/96:208, Underhållsstöd till barn till särlevande föräldrar, m.m.

Proposition 2004/05:116, Ett reformerat underhållsstöd.

RFV Analyserar 2003:11, Resultatindikatorer för den ekonomiska familjepolitiken.

RFV Analyserar 2004:4, Skilda världar – en kartläggning av särlevande föräldrar ombildade familjer och deras barn inom bidragssystemen.

SFS 1949:381, Föräldrabalk.

SFS 1996:1030, Lagen om underhållsstöd.

Socialförsäkringen, Årsredovisning för budgetåret 2004.

SOU 2003:42, Ett reformerat underhållsstöd.

I serien Analyserar har följande skrifter publicerats under år 2005:

- 2005:1 Råd att umgås – en analys av umgängesavdrag inom underhållsstödet
- 2005:2 I gemenskapen – Rapport från forskarseminarium i Umeå 26–27 januari 2005
- 2005:3 Utbetalning av familjeförmåner med stöd av EG-lagstiftningen under 2004
- 2005:4 Att leva på kassan. Allmän försäkring och lokal kultur
- 2005:5 Sjukskriven i onödan?
- 2005:6 Alltjämt ojämnt. Hur kvinnor och män nyttjar socialförsäkringen
- 2005:7 Socialförsäkringstaket och föräldralön – ekonomi vid föräldraledighet
- 2005:8 Socialförsäkringens omfattning och finansiering 2003–2006
- 2005:9 Merutgifter i handikappersättningen
- 2005:10 Leder misstänkt fusk till åtal? En studie av polisanmälda ärenden från försäkringskassorna
- 2005:11 Aktiviteter. Ett steg i rätt riktning
- 2005:12 Att samordna aktiviteter. Intervjuer med handläggare
- 2005:13 Aktiv med förhinder. Intervjuer med unga personer som har aktivitetsersättning
- 2005:14 På egna ben – betalning av barnets underhåll direkt mellan föräldrarna

På egna ben

– betalning av barnets underhåll direkt mellan föräldrarna

Ett par hundra bidragsskyldiga föräldrar i Kronobergs län blev under år 2003 och början på år 2004 tillfrågade av Försäkringskassan om de ville börja betala barnets underhåll direkt till den andra föräldern. Ungefär hälften av föräldrarna gjorde det. Den andra hälften fortsatte att sköta underhållet via Försäkringskassans underhållsstöd.

I den här rapporten presenteras en intervjuundersökning med föräldrarna, både med boföräldrarna och med de bidragsskyldiga föräldrarna. De som började sköta underhållet direkt med varandra besvarar bland annat frågor om hur betalningarna fungerar i dag och om relationerna påverkats av det förändrade betalningssättet. De föräldrar som valde att fortsätta sköta underhållet via Försäkringskassan besvarar frågor om varför de inte vill betala direkt och vad som skulle kunna få dem att sköta underhållet direkt med den andra föräldern.

Här är de särlevande föräldrarnas syn på betalningen av barnets underhåll. Ska man betala via Försäkringskassan eller stå på egna ben? Vad blir bäst för barnet?